

Vanhaa vatjalais- ja inkeriläistietoutta

ELINA ÖPIK *Vadjalastest ja isuritest XVIII sajandi lopul*. Etnograafilisi ja lingvistilisi materjale Fjodor Tumanski Peterburi kubermangu kirjelduses. Kirjastus Valgus. Tallinn 1970. 207 s.

Tallinnassa äskettäin pidetyn suomalais-ugrilaisen kongressin runsaaseen kirjastoon kuuluu myös yllämainittu arvokas teos, jonka Elina Öpik on julkaissut käyttäen pohjana löytämänsä käsikirjoitusta. Historioitsija Feodor Tumanski on vuosina 1789—1790 laatinut kuvauksen, joka tähän saakka on ollut erään pietarilaisen arkiston kätköissä.

On ilmeistä, että Tumanski kirjoitti tekstinsä sen jälkeen, kun vatjan kieli oli »löydetty» — saksalaispastori F. L. Trefurt oli painattanut 1783—1785 kuvauksensa vatjalaisista. Tumanskin venäjänkielistä käsikirjoitusta ei kuitenkaan ole kokonaisuudessaan julkaistu, vain Inkerinmaan kansanheimoja käsittelevä kansa- ja kielitieteellinen aineisto vironnoksineen on painettu Öpikin kirjaan. Se sisältää laajan ja valaisevan esipuheen, 74 sivua venäläistä tekstiä virolaisine käännöksineen, 34 sivua kommentaareja, Tumanskin esitykseen liitty-

vän inkeroisurteiden, suomen, viron, tšuudin (= vatjan) ja jäämin (= Alalaukaan inkeroisurteen) lyhyen sanaston sekä venäjänkielisen käännöksen. Tuo sanasto — 449 sanaa käännettynä kuudelle murteelle — on mielenkiintoinen ja osoittaa kokoojansa tunteneen suurta harrastusta ajassa liikkunciisiin sanastonkeruu- ja julkaisupuuhiiin, joita keisarinna Katariina II:kin edisti.

Kirjaan on liitetty Georgin teoksen karttajäljennös sekä muutamia kuvia kansannaisten pukimista.

Tekstin selitykset sekä vironkielinen käännös on laadittu taitavasti ja huolellisesti. Tekijällä on ollut käytettävänä laaja vatjalaisia käsittelevä kirjallisuus, joka näyttää yhä edelleen kasvavan varsinkin virolaisten tieteenharjoittajien toimesta. Teoksen julkaisijaa on onniteltava harvinaisesta, kaikkia vatjalaistutkijoita ilahduttavasta runsassisältöisestä lähdeotekesta.